

zrušeny ustanoveními práva vodního, nelze přece rozhodovati ve sporu o rušení držby otázku, zda určitý potok nebo voda nějaká vůbec jest veřejným nebo soukromým statkem (rozh. nejvyš. soud. dv. ze dne 1. října 1873, sb. »Gl. U.« č. 5094); kdežto rušení držby, která se neopírá o soukromoprávní, nýbrž o veřejnoprávní titul, náleží patrně ku příslušnosti úřadů správních (rozh. ze dne 7. října 1879, sb. »Gl. U.« č. 7595).

II. Používání potoků.

Vodní zákony stanoví téměř bezvýjimečně, že každému volno jest užívati vody potoků ke koupání, mytí, čerpání ručními nádobami a k napájení, pokud se tak děje na místech, kde přístup k potoku jest dovolen. Pokud vlastník nějakého pozemku neprokázal, že voda tekoucí přes pozemek ten jest vodou soukromou, nemůže vody té užívati nebo spotřebovati pro sebe (rozh. spr. soud. dv. ze dne 8. dubna 1879 č. 467). Občanský zákoník (§ 294) označuje za příslušenství všecko to, co uvedeno jest v trvalé spojení s nějakou věcí; i lze pokládati vodu, která protéká mezi dvěma potoky a slouží tudíž k ovlažování a zavodňování jich, právem za část těchto pozemků, pokud se týká, za jich příslušenství, neboť voda ta určena jest k trvalé potřebě pozemků těch. Jsou-li potoky vodami veřejnými, rozhodují o způsobu a míře užívání jich vody (ku př. k zavodnění luk) úřady správní a nikoli soudy (rozh. min. orby ze dne 5. ledna 1877 č. 14.327).

Co se pak týče používání potoků převyšující obyčejnou míru, jakož i zařízení nebo změny opatření a příslušenství k tomu potřebných, která mají vliv na vlastnosti vody, tok a zvláště výšku vody, vyhledává se k tomu jak při veřejných, tak i při soukromých vodách přivolení úřadů politických, které mají při tom postupovati podle předpisů zemských zákonů vodních.

III. Udržování čistoty a čištění potoků.

Předkem povolány jsou obce stanoviti dotyčná nařízení policejní; neméně však jsou i správní úřady oprávněny a povinny bdíti nad čištěním a zachováním potoků a učiniti v tomto směru potřebná opatření a donucovací prostředky. Čistiti potoky jsou povinni netoliko sousedé, nýbrž i ti, jichž pozemkům hrozí nebezpečí nebo škoda z opomenutého vyčišťování (rozh. min. orby ze dne 15. dubna 1881 č. 1143). Dobro veřejné vyžaduje, aby potoky udržovány byly v čistotě majíce sloužiti účelům přerozmanitým; proto jest též nezbytno, aby se zamezilo každé znečišťování jich. Pročež hrozí trestní zákon každému, kdo by do potoka uvrhl mrtvé zvíře nebo jinakou vzdechlinu, čímž znečistí se voda nebo nezdravou se stane, vězením od 3 dnů do 1 měsíce, po případě též zostřením. Znečištění potoka jest přestupkem proti zdraví (§ 398 tr. z. a § 667 voj. z. trest.). Svévolné poškození břehů potočních jest přestupkem proti veřejným zřízením a opatřením ku společné bezpečnosti zřízeným (trest: vězení od 1 do 3 měsíců. — § 318 tr. z. a § 575 voj. z. trest.).

Osnova nového trest. zákona hrozí rovněž vězením nebo pokutou až do 300 zl. tomu, kdo znečistí nebo pokazí potoky sloužící veřejné potřebě (§ 488 osnovy).

Potraviny. (Dodatek ku čl. Daň potravní.)

I. Vývoj daní potravních.

Rozvoj daní potravních jako státních dávek v nynější podobě jejich způsoben t. zv. »patentem o daních potravních« vydaným na základě nejvyš.

rozhodn. ze dne 25. května 1829 (sb. zák. pol. sv. 57 č. 74); patent tento vyhlášen byl v jednotlivých provinciálních sbírkách zákonů. Tímto patentem zrušeny byly dávky z potravin a potřeb dosud v jednotlivých zemích různě označované a ve prospěch rozmanitých osob vybírané, a na jich místo zavedena »všeobecná daň potravní.« Dosavadní držitelové zrušených dávek byli odškodněni; odškodnění toto stanoveno komisemi s výhradou pořadu práva a v penězích přiřknuto soukromníkům, dále obcím za ty požitky, kterých se jim dostávalo jako soukromníkům z titulů právních. Obcím naproti tomu mimo zmíněný případ povoleno vybíratí přírážky ku všeobecné dani potravní. Patent o dani potravní rozeznává co do předmětů a způsobu vybírání daní potravních dvoje území: území »uzavřených měst« a ostatní území (t. zv. venkov).

1. Na venkově podléhá dani potravní:

- a) výroba piva,
- b) výčep nebo prodej v malém vína, vinného moštu, ovocného moštu, pálenky a slazených lihových nápojů,
- c) konečně maso určené k živnosti hostinské, řeznické nebo uzenářské

2. V uzavřených městech podléhá potravní dani výroba piva, lihovin a slazených lihových nápojů, dále donášení zboží jmenovaného v jednotlivých sazbách.

Patent o dani potravní vytýká další ustanovení o způsobu vybírání daní potravních (odbytné, propachtování, sazbová zdanění), o řízení exekucním, konečně o řízení při přestupcích předpisů o daních potravních. Patent tento byl pozdějšími zákony namnoze obměněn, namnoze učiněn zbytečným, neboť předpisy jeho do zákonů těch byly přijaty.

Prozatím upraveno jest nově zdanění piva, lihovin a masa, zavedena daň z cukru, olejů minerálních, umělého vína a polovina a nově nařízeno vybírání daní ve dvou uzavřených městech (ve Vídni č. 78 ř. z. z r. 1890, v Terstu č. 79 ř. z. z r. 1891).

Konečně obměněna i ustanovení patentu o dani potravní týkající se vybírání a vyměřování daně potravní a řízení při přestupcích předpisů o dani potravní změněnou organizací úřadů finančních a trestním zákonem důchodkovým z r. 1835.

Hlubší význam má cit. patent jen spíše pro ostatní uzavřená města (Prahu, Linec, Brno, Lvov, Krakov, Lublaň, při kterýchž však rovněž se pomýšlí na reformu stávajících předpisů) a pro daň z vína, ovoce, ovocného moštu na venkově. Než i zde nastaly četné změny. Dnešní zákonodárství prozrazuje na poli daní potravních doposud základní vysy starého patentu o dani potravní. Podnes se činí rozdíl mezi uzavřenými městy a ostatním územím a podnes udržely se 3 formy vybírání daně potravní (odbytné, propachtování, sazbové zdanění). Podle dnešního stavu zákonodárství vybírá se daň z piva, z lihovin, minerálních olejů a z cukru dle stejných pravidel v uzavřených městech i na venkově, jen že sazba berní v uzavřených městech jest vyšší. Naproti tomu různí se daň z masa a vína (moštu, ovocného moštu, umělého vína a polovina) na venkově od zdanění těchto předmětů v uzavřených městech. Zákon o dani z masa a ustanovení o dani z vína platí jen pro venkov, kdežto v uzavřených městech zdaňují se tyto předměty při dovozu jich do města, po případě při výrobě jich v místě (výroba vína ve Vídni, v Terstu).

II. Nejdůležitější zásadná ustanovení.

O dani z piva, lihovin, masa, olejů minerálních, z vína a cukru viz dotyčné články, pak čl. »Kontrola v právu finančním«; zde vytknouti jest jen zásadná ustanovení o dani potravní v uzavřených městech:

1. Na těch místech uzavřených měst, kde dovoluje se donášeti dovnitř zboží podléhající dani a předměty jmenované v jednotlivých sazbách (tarifech), zřízeny jsou úřady odbývající průchod; donášení těchto předmětů cestami jinými jest trestno (§§ 189, 196 tr. z. důh.).

Předměty uvedené v sazbách (tarifech) podléhají dani potravní, jakmile donášejí se do uzavřených měst, avšak jen potud, pokud nezbyváá připadající obnos daně ve výměře určité (ku př. ve Vídni i s obecní přírážkou 2 kr., v Terstu 3 kr.). (Další osvobození od daní pro vlastnictví nejvyš. dvora, corpora delicti atd.).

3. Daň potravní povinen jest zpravidla zapraviti ten, kdo přináší předměty dani podrobené do uzavřených měst.

4. Aby se však obchod usnadnil, dovoleno jest předměty dani podrobené dopravovati a neukládati na ně ihned daň, pokud dojdou na úřední místa (nádraží, stanice parolodí, na trhy, do skladišť); zdanění jich nastane teprve tehdy, když se předměty ty z těchto úředních míst odstraňují, nebo se tam konsumují (spotřebují).

5. Průvoz předmětů dani podrobených územím uzavřených měst se dopouští a to buď bez jakéhokoli zajištění poplatků tím způsobem, že zásilka dani podléhající provázena jest úředně na své cestě územím uzavřeným nebo tím způsobem, že se poskytne za příslušnou potravní daň kauce (na hotovosti nebo za jistých podmínek reversem), která se uvolní, dokáže-li se, že zboží odešlo.

6. Základem odbytí (vyřízení) se strany úřadu pro daň potravní jest t. zv. »opovědění daně« t. j. prohlášení strany o druhu a množství předmětů dani podléhajících, jakož i prohlášení o té okolnosti, zda předměty ty určeny jsou k poukázání na jiný úřad nebo k průvozu nebo ku spotřebě (konsumu). Nesprávná udání v této opovědi jsou trestna (trest. zák. důh. I., 10. hlava, zvláště § 290).

III. Technická služba kontrolní.

Na základě nejvyš. rozh. ze dne 6. prosince 1897 vydalo min. fin. nový organizační statut pro technickou službu kontrolní při zdanění piva, lihovin, olejů minerálních a cukru. Ve smyslu tohoto statutu stanoven jest jednotný organismus pro technické orgány určené ke spolupůsobení při zdaňování piva, lihovin, minerálních olejů a cukru, a organismus tento dělí se: na vrchní inspektory technické kontroly finanční ve VI. tř. hodnostní, inspektory technické kontroly finanční VII. tř. hodn., vrchní kontrolory VIII. tř. hodn., kontrolory IX. tř. hodn., adjunkty X. tř. hodn. a asistenty technické kontroly finanční XI. třídy hodnostní. Názvy tyto příslušejí též podle stupně důstojnosti zřízeným právě technickým organům kontroly pro daň z piva, lihovin a cukru. Organy tyto zřizují se — jde-li o přijetí na zkoušku — smlouvou služební a mimo tento případ zřizují se jako skuteční úředníci státní. (Zřizování organů technické kontroly finanční IX., X. a XI. tř. hodn. spadá v obor působnosti dotyčného finančního úřadu zemského, pokud si ministerstvo financí od případu ku případu nevyhradilo právo ku jmenování). Náležitosti k nabytí místa služebního v technické kontrole finanční — ať již jde o přijetí na zkoušku neb o jmenování

státním úředníkem — jsou tytéž, jaké předepsány jsou k dosažení služby státní vůbec; kromě toho však žádá se ještě: průkaz o absolvování chemicko-technického oddělení tuzemské technické vysoké školy a složení první státní zkoušky při ústavě tom aspoň se známkou »způsobilý«; nejméně dvouletá praxe v technickém závodu výroby piva, lihovin, pokud se týká, cukru nebo rafinace olejů minerálních podle vypsání konkursu na místo uprázdněné. Pro místa v IX. nebo ještě vyšší třídě hodnostní bude se žádati 1. lednem 1899 počínaje s dobrým prospěchem odbytá zkouška z daní potravních předepsaná ministerstvem financí zvláštním nařízením. Ministerium financí jest ostatně zmocněno upustiti v případech hodných zvláštního uvážení z části nebo docela od průkazu zmíněných náležitostí.

V. Reforma daní potravních.

Každá reforma daní potravních musí předkem odstraniti dosavadní rozdíl mezi městy s uzavřeným obvodem a mezi místy venkovskými, a rozřešení úlohy této jest snazším, než jak by se na pohled zdálo. K dosažení tohoto účelu měla by se nejprve berní povinnost obmeziti na spotřebu masa krotkých zvířat, zvěře, ryb, másla, sýra a lihových nápojů. Při zdanění masa dlužno za základ přijati 1 kilogram, a daň uložiti jen na váhu zabitého (poraženého) kusu, neboť jen váha tato poskytuje prodáváči trhovou cenu, a sazba měla by se upraviti podle jednotlivých druhů masa. Víno, pivo a lihoviny slušelo by zařaditi dle cen do jistých tříd, ježto se v těchto cenách zračí různá jakost a hodnota. Opojně nápoje jsou zvlášť vhodnými předměty daně. Nejjednodušeji bude se potravní daň vybírat, svěří-li se úkol ten obcím, které by ovšem musily převzítí na sebe záruku za správné sejití se daní a příjmy odvedly by státním berním úřadům. Za námahu a vydání bude lze obcím poskytnouti nejednodušším způsobem náhradu tak, že by se jim ponechala jistá procentní část příjmů.

Se zavedením této metody o vymáhání berní odpadají dosavadní pachty, které činí daň ještě nepříjemnější a dávají podnět ke mnohým sporům a nepřístojnostem. Daň potravní není však ve svých sazbách tak upravena, jak by to bylo účelu jejímu přiměřeno; jsou právě nejnezbytější potřeby poměrně vyšší daní podrobeny, než předměty blahobytu a přepychu. Tím způsobem stěžuje se však méně zámožným třídám lidu výživa ještě více, než tomu nyní bez toho jest při cenách nejdůležitějších potravin. Dalším nedostatkem daní potravních jest, že jsou pokuty (tresty) na přestupky dotyčných předpisů příliš vysoko vyměřeny, pokuty peněžité pak vzhledem k nepatrné zhusta ceně předmětu nezdaněného nejsou nikterak poměrnými. Naše doba zaujala v novějších zákonech trestních stanovisko humánnější, a proto tím více žádoucí jest reforma trestního zákona důchodkového, který pochází z doby, kdy ještě inkvisiční řízení bujelo.

VI. Statistika.

Hrubý výnos potravních daní v této polovině říše (nepočítaje v to monopoly a cla), činil r. 1895: 124,901.449 zl. Podle zpráv finančního ministerstva vyšších r. 1897 stoupl úhrnný obnos daní potravních v r. 1895 oproti roku 1894 v Rakousku o 5,596.940 zl., v Uhrách pak klesl o 4,422.215 zl. V přebytku tom zvláště participuje pivo a cukr.

V Bosně a Hercegovině zvýšil se výnos daní potravních proti roku 1894 okrouhle o 300.000 zl.

V Rakousku jeví se větší výnos při dani z piva o 2,227.000 zl., při dávce z cukru o 4,848.000 zl., naproti tomu úbytek zjištěn při dávce z lihovin o 762.805 zl., při spotřební dani z olejů minerálních o 104.775 zl., při správních příjmech o 663.668 zl.

V Uhrách jeví se větší příjem při dávce z cukru o 104.558 zl., při příjmech správních o 622.864 zl.; naproti tomu shledán úbytek při dávce z lihovin okrouhle o 4,900.000 zl., při dani z piva o 241.466 zl.

V Bosně stoupl výnos daně z piva o 19.946 zl., dávka z cukru o 42.615 zl., daň z olejů minerálních o 294.192 zl.; naproti tomu klesla dávka z lihovin o 64.159 zl.

Potraviny. (Dodatek ku čl. Falšování potravin.)

Ku provedení zákona o obchodu potravinami a některými užitnými předměty ze dne 16. ledna 1896 č. 86 ř. z. vydána byla následující nařízení:

I. Nařízením min. vnitra a spravedl. ze dne 13. října 1897 č. 234 ř. z. oznámeny byly zákonné předpisy vydané před platností tohoto zákona a předpisy vydané od příslušného nejvyššího úřadu správního a všeobecně vyhlášené, kteréž nadále potrvávají v platnosti, a to:

1. Nařízení ze dne 1. května 1866 č. 54 ř. z. o upotřebení jedovatých barev a příprav zdraví škodících při různých potřebách a o prodeji těchto věcí.

2. Nařízení ze dne 1. března 1886 č. 34 ř. z. o upotřebení barviv zrobených z anilinu nebo jinakých součástí dehtu při přípravě potravin.

3. Nařízení ze dne 10. srpna 1892 č. 134 ř. z. týkající se zákazu dovozu vín barvených dehtovými barvivy.

4. Nařízení ze dne 25. srpna 1895 č. 136 ř. z. o doplnění ustanovení cit. nař. ze dne 10. srpna 1892 č. 134 ř. z.

5. Nařízení ze dne 19. září 1895 č. 147 ř. z. o upotřebení určitých dehtových barev při barvení zboží cukrářského, jakož i likérů (lihovin) o sobě bezbarvých, avšak obyčejně uměle zbarvených (fuksín, roscellin, bordeaux, ponceau, eosín, erithrosín, floxín, modř alizarinová, anilinová, vodní, indulní, tropaeolní 000 (oranžová I.), fialový methyl, zeleň malachitová). Naznačených dehtových barev užívaných k barvení cukrovin a likérů o sobě bezbarvých, avšak obyčejně uměle zbarvených lze k tomuto účelu užití jen tehdy, když přicházejí do obchodu v původním obalu továren, kde se vyrábějí. Na obalu balíku musí být udána způsobilost dehtového barviva k naznačenému účelu a nadto musí být každý balík opatřen pečetí nebo známkou továrníka, dále jest udati datum osvědčení některého vyššího chemického ústavu, kterýmž zjištěna jest čistota tovaru prostého každé přímíseniny zdraví škodlivé a to na základě pokusného chemického vyšetření, které dlužno aspoň jednou v roce opěťovati.

6. Nařízením ze dne 22. ledna 1896 č. 22 ř. z. doplněno bylo nař. ze dne 19. září 1895 č. 147 o upotřebení nejedovatých barev dehtových ještě potud, že připuštěno bylo k barvení cukrovin a likérů o sobě bezbarvých, avšak obyčejně uměle zbarvených, dehtové barvivo zvané žluť naftolová (sůl sodnatá dinitro- α -nafto-sulfokyseliny).

7. V platnosti trvá dále nař. ze dne 2. června 1877 č. 43 ř. z. o upotřebení barevného papíru k zaobalování zavařenin, surovin kávových a jinakých potravin. K zaobalování rozmanitých zavařenin, cukrovin, surovin kávových a jinakých potravin smí se užívatí jen obyčejného bílého papíru